

InDret

***Comentari a la STS, 1a, 22 maig 2001,
sobre responsabilitat per productes***

Joan Carles Seuba Torreblanca

Facultat de Dret

Universitat Pompeu Fabra

Barcelona, abril 2002

www.indret.com

- ***Els fets***

Les regles de responsabilitat per productes permeten que el consumidor es pugui dirigir contra el fabricant o, en alguns casos, contra el subministrador, quan ha sofert danys derivats d'un producte defectuós a fi d'obtenir d'ells una reparació per aquells danys. Ara bé, la vida quotidiana és molt més complexa i no pot ser simplificada a la màxima per la qual els danys soferts per causa d'un producte impliquen sempre la responsabilitat del seu fabricant, doncs en els supòsits de danys per productes solen confluïr diverses relacions jurídiques, cadascuna de les quals gaudeix d'unes regles de responsabilitat pròpies que respon a uns determinats interessos jurídics. Per això, optar per exigir les eventuais responsabilitats mitjançant únicament les regles de responsabilitat per productes no suposa necessàriament obtenir una estimació de la pretensió indemnitzatòria, tot i que el dany derivi d'un producte.

En el cas resolt per la STS, 1a, 22.5.01 (Magistrat Ponent: Antonio Gullón Ballesteros), l'actora, la Sra. Emilia, havia comprat a la societat Pérez Lázaro, S.L. un producte de neteja molt tòxic (àcid sulfúric concentrat) destinat a usos industrials. Per tot plegat, calia protegir-se amb caretes en utilitzar-lo, les quals es venien per cada dotzena d'envasos del producte de neteja. La Sra. Emilia només comprà una ampolla i no fou advertida per la venedora de la forma d'ús ni de les mesures de protecció convenients. I així, l'actora patí cremades en utilitzar el producte sense la dita protecció, que es guariren el desembre de 1991. El juny de 1994 demandà a la fabricant del producte, NCH Española, S.A., a la distribuïdora, Euroquem, S.A. i a la venedora (Pérez Lázaro, S.L.) i sol·licità la condemna solidària de quasi 19,5 milions de ptes. (aprox. 116.800 €). Segons es desprèn de la relació de fets, la demanda es fonamentà en l'art. 1902 CC, tot i que en el moment de producció dels fets estava vigent la LGDCU.

La sentència del Jutjat de Primera Instància núm. 6 de Granada de 23 de gener de 1995 desestimà la pretensió en considerar prescrita l'acció, sentència que fou revocada per la de 26 de febrer de 1996 de l'Audiència Provincial de Granada, que condemnà als demandats a pagar de forma solidària a l'actora uns 2 milions de ptes. (uns 12.020 €).

La fabricant i la distribuïdora interposaren recurs de cassació, que fou estimat pel Tribunal Suprem. A continuació s'analitzen els motius primer i quart, que són els que porten a l'estimació del recurs de cassació i conseqüent absolució de les demandades. En ells es tracta, respectivament, del termini de prescripció que és d'aplicació al cas (FD 1er) i de las advertències donades sobre la condició de perillós del producte (FD 2on).

- ***Terminis de prescripció i naturalesa de la relació***

El Jutjat de Primera Instància havia considerat prescrita l'acció en haver transcorregut l'any que l'art. 1968.2 CC preveu per l'exercici de les accions de responsabilitat extracontractual. L'Audiència, en canvi, no la considerà prescrita i, a efectes de trobar un termini superior al de l'any, realitza la següent argumentació:

«[D]ebe recordarse que la relación entre la actora y la entidad Pérez Lázaro, S.L., es de carácter contractual, compraventa, y es de ella de donde dimanen las demás responsabilidades exigidas a los restantes demandados, por lo que el término de prescripción será el de quince años (art. 1964 CC)».

Argumentació que és rebatuda pel Tribunal Suprem de la següent forma:

«La actora... no tiene ninguna relación contractual con las sociedades recurrentes (fabricantes y distribuidora del producto, respectivamente), y no es razonable por carecer del menor fundamento legal que por razón de las responsabilidades que pudieran tener en virtud de la L 26/1984, de 19 de Jul., esa responsabilidad se convierta en contractual por la compra del producto por un tercero a quien previamente lo adquirió el distribuidor».

Al nostre parer, cap de les dues argumentacions es troba jurídicament prou fonamentada. D'una banda, perquè la sentència de l'Audiència, efectivament, està aplicant a les demandades regles de responsabilitat contractual, quan no existia cap contracte entre elles i la víctima. L'Audiència podia haver aconseguit declarar no prescrita l'acció simplement amb les consideracions contingudes en la primera part del seu raonament, que fan referència a la regla per la qual el còmput del termini en els casos de seqüeles s'inicia quan es coneix l'abast d'aquestes. I d'una altra banda, pel que respecta a la del Tribunal Suprem, si bé el raonament de no aplicar les regles contractuales a supòsits en els quals no hi ha contracte ens sembla correcte, resulta que s'oblida que la LGDCU no estableix cap termini de prescripció per l'exercici de les accions, per la qual cosa, si bé amb una justificació diferent, és el de quinze anys establert per l'art. 1964 CC. De totes formes, cal dir que el Tribunal no considera prescrita l'acció precisament per l'esmentada regla sobre inici del còmput en cas de seqüeles, regla al nostre parer innecessària per existir una de més específica.

- **Defecte d'advertiment?**

En el cas, l'envàs del producte no indicava la concentració d'àcid sulfúric, i aquesta manca de informació és la que permet a l'Audiència fonamentar la sentència condemnatòria. Aquesta argumentació també és refusada pel Tribunal en aplicació de la finalitat de protecció de la norma i d'un judici hipotètic de com s'haguessin esdevingut els fets. Podem llegir que:

«En efecto, dice [la sentencia de la Audiencia] que carecía de la indicación sobre la concentración de ácido sulfúrico que componía el producto, pero no tiene en cuenta que, aparte de las extensas instrucciones para su uso impresa en el etiquetado y de las lesiones capaces de originar en la piel del usuario si no se seguían figuraban en el mismo dos calaveras con tibias cruzadas, pictograma que indica que el producto es muy tóxico (art. 26 RD 2216/1985). No es razonable exigir en estas circunstancias el grado de concentración, bastaba con la advertencia, que se lee en el etiquetado, de que el producto contenía ácido sulfúrico concentrado. Cualquier usuario conoce que estos pictogramas con la indicación de "veneno" indican la peligrosidad del producto, nadie repara a continuación en el grado de concentración de la sustancia peligrosa por sí misma».

El Tribunal considera, així, que no mancaren les advertències sobre el perill del producte perquè, tot i que no s'indicava el grau de concentració, el pictograma donava aquesta informació i aquesta forma de comunicació és generalment (i recordi's que el producte anava adreçat a un ús industrial) reconeguda.

Així mateix, cal tenir present que el control sobre si els advertiments realitzats són suficients ha d'examinar-se en relació als potencials usuaris del producte. Donat que no estava adreçat a consumidors particulars, sembla correcte afirmar que un eventual incompliment en allò referit a la indicació del nivell de concentració és irrellevant. Incompliment aquest que, de fet, no es produí doncs, segons afirma el Tribunal, l'etiquetatge respectava el que disposava el Reial Decret 2216/1985. És més, al nostre parer, l'argumentació de la part actora és contradictòria en sí mateixa, doncs no res hagués canviat si s'hagués expressat la dita concentració: si la víctima ignorà les advertències fetes mitjançant els pictogrames, que són d'ús general, el percentatge de concentració no l'hagués ajudat a prendre coneixement de la toxicitat del producte, judici pel qual es requereixen coneixements més específics.

Adverteixi's, així mateix, l'esforç que realitza el Tribunal en intentar separar el compliment dels requisits legalment establerts i la diligència en les advertències realitzades. En el cas que ens ocupa, donat que es compliren ambdós, procedeix l'estimació del recurs. En aquest sentit, creiem que es millora respecte de doctrines establertes com ara a la STS, 1a, 29.05.93, en un cas de danys causats per producte inflamable tòxic. Podem llegir en aquesta sentència ara esmentada: *«en el caso de autos, la prueba practicada acredita que en la etiqueta adhesiva al envase no se hizo constar que la sustancia química en él contenida no era apta para uso doméstico, por lo que la conducta de la sociedad envasadora y distribuidora del producto actuó (sic) de forma negligente, no obstante hacerse constar en el etiquetado que se trataba de un producto inflamable y tóxico e igualmente los riesgos derivados de su utilización así como las instrucciones para su uso»*. El Tribunal condemnà a la productora, absolgué a la distribuïdora i reduí la quantia indemnitzatòria aplicant la concurrència de culpes amb la víctima: condemnà a pagar el 20% dels danys soferts (valorats en 6 milions de ptes.).

• **Defecte d'advertiment a la L 22/1994**

Cas d'haver estat d'aplicació la L 22/1994, tampoc creiem que s'hagués pogut sostenir que el producte era defectuós per defecte en les advertències, doncs l'art. 3.1 disposa que:

« Se entenderá por producto defectuoso aquél que no ofrezca la seguridad que cabría legítimamente esperar, teniendo en cuenta todas las circunstancias y, especialmente, su presentación, el uso razonablemente previsible del mismo y el momento de su puesta en circulación».

És a dir: que un producte sigui potencialment molt perillós no el converteix de forma automàtica en defectuós. La manca de seguretat a la qual el consumidor té dret, en funció de totes les circumstàncies, produirà que el producte sigui qualificable com a defectuós bé per

defecte de fabricació (p.e., es barrejà amb altres elements i el líquid resultant era encara molt més tòxic), de disseny o d'advertències (p.e., sobre la perillositat o la forma d'ús del producte).

A la jurisprudència espanyola podem trobar alguns casos en els quals es tracta de defectes d'informació. En concret:

- SAP Biscaia 15.4.96: danys soferts en obrir una ampolla que contenia «agua fuerte». Es considerà que existí un defecte d'advertències sobre com obrir l'ampolla, tot i que es procedí a la compensació de culpes amb la víctima, que actuà de forma negligent en obrir bruscament l'ampolla. La fabricant de l'ampolla respongué del 30% del dany, que es quantificà uns 19 milions de ptes.
- SAP Balears 30.3.01: ús incorrecte de gran quantitat d'insecticides que provocà una forta explosió que causà danys a diversos habitatges. Respongueren dels danys la usuària del producte per ometre els riscos advertits i estar mancada de preparació per usar el producte, el treballador de la botiga on el comprà per subministrar informació negligent, així com el propietari de l'establiment per culpa *in eligendo* o *in vigilando*, el fabricant del producte per defectuosa informació i l'Administració Pública per incompliment de les seves funcions de vigilància, inspecció i control sobre un producte tan perillós.

- **Condemna solidària i estimació del recurs d'alguns demandats**

Com hem vist, l'Audiència condemnà de forma solidària a les demandades. L'estimació del recurs de cassació de la fabricant i la distribuïdora provoca l'anul·lació parcial d'aquella sentència, per la qual haurà de respondre íntegrament la venedora.

- **Conclusió**

El més important a veure en aquesta sentència és que no ens trobem davant d'un cas de responsabilitat per productes defectuosos. Per aquest motiu, en primer lloc, el Tribunal estima el recurs de les recurrents en allò referit a no ser d'aplicació el termini de quinze anys per la naturalesa contractual de la seva relació amb la víctima; i, en segon lloc, l'única negligència que es troba en el cas és en l'actuació de la venedora, que ignorant la prohibició que figurava en l'etiqueta, subministrà el producte a un consumidor particular. Tot i que el risc que es relacionava amb el producte semblava obvi (i en principi no s'ha d'advertir de riscos obvis o generalment acceptats; en aquest sentit, Restatement Third § 2 j), el venedor privà al comprador d'accedir a les caretes.